

Ministerieel besluit tot definitieve bescherming als monument van de Duitse bunkers 'Vorstellung' (Hollandstellung) in Assenede

DE VLAAMSE MINISTER VAN BUITENLANDS BELEID EN ONROEREND ERFGOED,

Gelet op het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013, artikel 6.1.1;

Gelet op het besluit van de Vlaamse Regering van 25 juli 2014 tot bepaling van de bevoegdheden van de leden van de Vlaamse Regering, artikel 6, 1°;

Gelet op het ministerieel besluit van 17 juli 2017 tot voorlopige bescherming als monument van de Duitse bunkers 'Vorstellung' (Hollandstellung) in Assenede;

Gelet op het openbaar onderzoek dat gehouden is van 16 augustus 2017 tot en met 15 september 2017 en waarvan de behandeling is opgenomen in bijlage;

Overwegende dat het waarderend onderzoek, waarvan de resultaten zijn opgenomen in het beschermingsdossier, de erfgoedwaarde van de Duitse bunkers 'Vorstellung' (Hollandstellung) aantoonst;

Overwegende dat de Duitse bunkers 'Vorstellung' (Hollandstellung) als monument historische waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

Als zijnde twee kleine, eenvoudige betonnen posten uit de Eerste Wereldoorlog, die deel uitmaakten van de *Hollandstellung*. De twee betonnen posten vormen meer bepaald zeldzame getuigen van de *Vorstellung*. Voor zover gekend zijn dit de enige bewaarde betonnen *Vorposten* van de *Hollandstellung*.

De historische context is van groot belang. De twee betonnen posten van deze *Vorstellung* zijn telkens opgetrokken achter een bestaande dijk, zijnde de Gravejansdijk en de Groenendijk. Met deze inplanting werd voldaan aan de richtlijnen om de *Vorposten* in te richten in kelders of in of tegen dijken.

Hoewel er wellicht niet veel betonnen verdedigingswerken werden voorzien in deze *Vorstellung*, en hoewel beide constructies heel eenvoudig zijn, vormen beide constructies een essentiële getuige van de manier waarop de *Hollandstellung* in de zone van de Duitse landmacht, tussen Moerhuize en het kanaal Gent-Zeehaven, werd ingericht met een *Vorstellung* en een *Hauptstellung* die op zijn beurt ontdubbelde in twee verdedigingslijnen. Het verloop van de stellingen hing nauw samen met zones waar een inundatie was voorbereid en draadversperringen. De *Vorstellung* diende bij een vijandelijke aanval zo lang als mogelijk behouden te worden. Hiertoe werden draadhindernissen voorzien, evenals kleine steunpunten met schuilplaatsen voor de manschappen en betonnen posten voor mitrailleurs en voor lichte kanonnen. De twee betonnen posten van deze *Vorstellung* zijn dus van belang om de opbouw van de *Hollandstellung* te illustreren, in samenhang met de bunkers op grondgebied Lembeke (Kaprijke), Oosteeklo (Assenede) en Ertvelde (Evergem);

Overwegende dat de Duitse bunkers 'Vorstellung' (Hollandstellung) als monument culturele waarde bezitten die als volgt wordt gemotiveerd:

Als materiele getuigen van de *Grooten Oorlog*, die Vlaanderen jarenlang in zijn greep had en het leven van ontelbaar veel mensen ingrijpend tekende of volledig verwoestte. De Eerste Wereldoorlog was een internationale gebeurtenis bij uitstek, waarbij het gros van Vlaanderen

door een vijandelijke mogendheid werd bezet. De herinnering aan de Eerste Wereldoorlog kent nog steeds een breed maatschappelijk en internationaal draagvlak,

BESLUIT:

Artikel 1. Met toepassing van artikel 6.1.1 tot en met artikel 6.1.11 van het Onroerendergoeddecreet van 12 juli 2013 en artikel 6.2.1 van het Onroerendergoedbesluit van 16 mei 2014 worden de volgende onroerende goederen definitief beschermd als monument:

Duitse bunkers 'Vorstellung' (Hollandstellung), omvattende:

Bunker 1, Prins Boudewijnlaan 27 in Assenede, bekend ten kadaster Assenede, 1ste afdeling, sectie E, 304X3 (deel)

Bunker 2, Groenendijkstraat zonder nummer in Assenede, bekend ten kadaster Assenede, 1ste afdeling, sectie B, 632W (deel) en 632V (deel).

De definitief beschermde onroerende goederen zijn aangeduid op het plan dat als bijlage bij dit besluit wordt gevoegd.

De fotoregistratie van de fysieke toestand van de definitief beschermde goederen wordt als bijlage bij dit besluit gevoegd.

Art. 2. §1. Het monument heeft de volgende erfgoedwaarden:

- 1° historische waarde;
- 2° culturele waarde.

§2. De erfgoedelementen en de erfgoedkenmerken van het monument zijn:

Het betreft twee kleine, eenvoudige betonnen postjes, die tegen een dijklichaam zijn aangebouwd. Het dak van de constructies komt niet of nauwelijks boven de dijk uit. De posten zijn opgetrokken aan de hand van betonstenen. Het betonnen dak is gegoten. Het beton is samengesteld met een vrij grote kiezel. In het plafond zitten op regelmatige afstand ijzeren profielen.

De betonnen post langs de Gravejansdijk (Prins Boudewijnlaan) heeft een rechthoekig grondplan. De zijmuren, behalve aan noordelijke zijde, zijn breder dan de oppervlakte van het dak, waardoor deze muren als platform en het dak als borstwering konden fungeren. De toegang aan zuidelijke zijde ligt nu volledig ondergronds. De tweede toegang aan noordelijke zijde, kant Gravejansdijk, is dichtgemaakt. Op enkele betonstenen aan de binnenzijde zijn zwarte nummers te zien.

De betonnen post langs de Groenendijk heeft een rechthoekig grondplan van 3,6 op 4,1 m. De constructie bevat twee toegangen, aan zuidoostelijke respectievelijk noordwestelijke zijde. Op het plafond zijn sporen van teerpapier te zien.

Art. 3. Voor het beschermde monument gelden de volgende beheersdoelstellingen:

- 1° de bescherming beoogt het behoud van de site met betonnen verdedigingswerken;
- 2° de algemene doelstelling van de bescherming is meer bepaald het behoud en de instandhouding van de erfgoedkenmerken en -elementen die de basis vormen voor de erfgoedwaarden, waaronder de betonnen constructies met hun oorspronkelijke indeling en afwerking, inclusief de openingen en nissen in dak, muren en vloeren. Er dient eveneens gestreefd te worden naar het behoud in situ van ondergrondse constructieve

- elementen en aansluitende militaire infrastructuur, zoals vloerplaten, waterafvoersystemen of bekabeling;
- 3° de erfgoedwaarden van de bunkers en de leesbaarheid ervan zouden desgevallend versterkt kunnen worden door het verwijderen van niet-oorspronkelijke materialen, schroot, bouwafval en rommel op, tegen en in de betonnen post. Ook de spontane opslag van bomen en struiken zou omzichtig verwijderd kunnen worden. Aarde en grasbegroeiing, tijdens de oorlog aangelegd op het dak van de bunker, of mosbegroeiing op de muren, vallen hier niet onder;
 - 4° het droog houden van de bunkers door gepaste maatregelen tegen waterinsijpeling met name het afdekken van eventuele openingen in het dak zonder de luchtcirculatie te wijzigen, bevordert de instandhouding van de erfgoedkenmerken en erfgoedelementen;
 - 5° in voorkomend geval kan er gezocht worden naar maatregelen om grondwater in de bunker permanent te vermijden, in overeenstemming met de specifieke landschappelijke context;
 - 6° conserverende maatregelen (roestwerende behandeling) voor de blootliggende ijzeren onderdelen bevorderen de instandhouding van de ijzeren erfgoedelementen op zich en het omliggende beton, dat beschadigd zou kunnen worden door uitzettende corrosie;
 - 7° conserverende maatregelen voor houten onderdelen bevorderen de instandhouding van de houten erfgoedelementen.

Art. 4. De zakelijkrechthouder en de gebruiker van het beschermde monument zijn verplicht de instandhouding en het onderhoud ervan te verzekeren door:

- 1° het goed als een goede huisvader te beheren en de nodige voorzorgsmaatregelen te nemen tegen schade ten gevolge van brand, blikseminslag, diefstal, vandalisme, wind of water;
- 2° de toestand van het goed regelmatig te controleren;
- 3° regulier onderhoud uit te oefenen;
- 4° onmiddellijk passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen te nemen in geval van nood.

Art. 5. Voor de volgende handelingen aan het beschermde monument moet een toelating worden aangevraagd:

- 1° het plaatsen, slopen, verbouwen of heropbouwen van een constructie;
- 2° het verwijderen, vervangen, wijzigen of verstevigen van constructieve elementen;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het uitvoeren van de volgende werken aan het dak en de buitenmuren van constructies:
 - a) het verwijderen, vervangen of wijzigen van dakbedekking;
 - b) het verwijderen van voegen en het hervoegen;
 - c) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van de kleur, textuur of samenstelling van de afwerkingslagen;
 - d) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van buitenschrijnwerken, deuren, ramen, luiken, poorten, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, beslag, hang- en sluitwerk;
 - e) het aanbrengen, verwijderen, vervangen of wijzigen van aard- en nagelvaste elementen, smeedijzer en beeldhouwwerk, inclusief nieuwe toevoegingen;
 - f) het aanbrengen, vervangen of wijzigen van opschriften, publiciteitsinrichtingen of uithangborden, met uitzondering van verkiezingspubliciteit en met uitzondering van publiciteitsinrichtingen, waarbij wordt bekendgemaakt dat het goed te koop of te huur is, op voorwaarde dat de totale maximale oppervlakte niet meer bedraagt dan 4 m²;
- 5° het uitvoeren van de volgende omgevingswerken:
 - a) het plaatsen of wijzigen van bovengrondse en ondergrondse nutsvoorzieningen en leidingen;
 - b) het plaatsen of wijzigen van afsluitingen, met uitzondering van gladde schrikdraad en prikkeldraad ten behoeve van veekering;

- c) het aanleggen, structureel en fundamenteel wijzigen of verwijderen van wegen en paden;
- d) het aanleggen of wijzigen van verharding met een minimale gezamenlijke grondoppervlakte van 30 m² of het uitbreiden van bestaande verhardingen met minimaal 30 m², met uitzondering van verhardingen geplaatst binnen een straal van 30 m rond een vergund of een vergund geacht gebouw;
- e) het plaatsen of wijzigen van straatmeubilair, met uitzondering van niet-aard- en niet-nagelvaste elementen en verkeersborden vermeld in artikel 65 van het Koninklijk Besluit van 1 december 1975 houdende algemeen reglement op de politie van het wegverkeer en van het gebruik van de openbare weg;
- f) het aanleggen van sport- en spelinfrastructuur of parkeerplaatsen;
- g) graafwerken in functie van het bouwen, verbouwen of heropbouwen van constructies;
- h) het aanplanten, vellen, rooien en ontstronken van bomen;
- i) het plaggen en het afvoeren van de plaggen.

Voor het interieur:

- 1° het uitvoeren van destructief materiaaltechnisch onderzoek;
- 2° het uitvoeren van structurele werken en het toevoegen van nieuwe structuren;
- 3° het verwijderen, vervangen of wijzigen van historische materialen en het toepassen van behandelingen met als doel de historische materialen te reinigen, te herstellen, te verduurzamen of te beschermen tegen verweer en aantasting;
- 4° het verwijderen, vervangen of wijzigen van plafonds, gewelven, vloeren, trappen, binnenschrijnwerken, inclusief de al dan niet figuratieve beglazing, lambrisering, beslag, hang- en sluitwerk, en van de waardevolle interieurdecoratie;
- 5° het bepleisteren van niet-bepleisterde elementen of het bepleisteren met een andere samenstelling of textuur, alsook het ontleisteren van bepleisterde elementen;
- 6° het beschilderen van ongeschilderde elementen of het schilderen in andere kleuren of kleurschakeringen of met een andere verfsoort dan de aanwezige.

Er is geen toelating vereist voor het onmiddellijk nemen van passende consolidatie- en beveiligingsmaatregelen in geval van nood, noch voor de uitvoering van regulier onderhoud.

Brussel, **25 APR. 2018**

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS